

Александар М. Новаковић*

Универзитет у Нишу

Филозофски факултет

Депарتمان за србистику

АНАЛИЗА ГРЕШАКА УЧЕНИКА ИЗ ЛИБИЈЕ У НАСТАВИ СРПСКОГ КАО СТРАНОГ ЈЕЗИКА НА НАРОДНОМ УНИВЕРЗИТЕТУ У КРУШЕВЦУ

Предмет овога рада је анализа грешака начињених у тестовима знања ученика из Либије током средњег течаја српског као страног језика (реализованог 1981. године на Радничком универзитету у Крушевцу). Циљ рада је идентификовање и класификација најчешћих грешака говорника арапског језика приликом учења српског језика. Грађу за истраживање чинило је двадесет и осам тестова, које су ученици решавали након првих десет лекција. У реализацији истраживања смо користили дескриптивну методу, методу теоријске анализе са техником анализе архивског садржаја и методу контрастирања. Статистичка анализа одговора ученика на тесту нам је показала да је од укупно 420 одговора чак 338 одговора (80,48%) било делимично тачно, 27 одговора (6,43%) у потпуности тачно, 4 одговора (0,95%) нетачно, док ученици нису дали 51 одговор (12,14%). Највише грешака ученици су начинили на морфолошком нивоу (197), затим на ортографском (110) и, наравно, на синтаксичком (35). До грешака је дошло из најмање четири разлога: 1) недовољно савладаног граматичког система српског књижевног језика (с обзиром на чињеницу да је тест реализован након само десет лекција), 2) утицаја процеса недиференцијације, односно неразликовања граматичких категорија услед њиховог непостојања у матерњем (арапском) језику ученика, 3) утицаја супердиференцијације, односно уноса особина из арапског језика (које српском нису својствене) и 4) појаве хиперкорекције.

Кључне речи: српски као страни језик, арапски језик, средњи течај, анализа грешака, методика наставе српског као страног језика

Увод

Тестови у настави (српског као) страног језика представљају инструмент за утврђивање и анализу знања, умећа и способности. Због своје комплексне природе могу се дефинисати и класификовати на различите начине. Како би у потпуности остварили своју функцију, морају бити ваљани, поуздани, објективни, осетљиви, баждарени, практични и економични (JANKOVIĆ 2016: 60). Аутори различито класификују тестове, узимајући у обзир њихову функцију, намену и време када се реализују. Тако се издвајају: *тестови за процену стручности, тестови за одређивање нивоа познавања језика, тестови за утврђивање достигнућа у учењу језика, дијагностички тестови* (ALDERSON I SAR. 1995); *тестови знања, тестови општег језичког знања, класификациони тестови, дијагностички тестови, тестови језич-*

* aleksandar.novakovic@filfak.ni.ac.rs

ке способности (KONČAREVIĆ 2004); тестови вокабулара, граматике, изговора, читања, писања, слушања, говора (BABIĆ 2011); иницијални, финални, етапни и текући тестови (KRAJIŠNIK 2016). Са једне стране, наведене поделе тестова нам показују да не можемо увек повући јасну границу између њих, већ да је активност одређивања типа теста формалне природе. Са друге стране, „тестови представљају корисна наставна средства која утичу на доношење важних одлука у настави страног језика” (ŠOAMI 1993: 4).

Пракса нам показује да се последњих година тестови користе у функцији корпусног материјала у анализи грешака које странци чине на одређеном нивоу учења страног језика. Помажу наставницима да „анализирају свој рад и своје резултате, као што анализирају и рад и резултате својих студената” (BABIĆ 2011: 159); „указују [нам] на тешкоће слушалаца при учењу нашег језика и њима се потврђује то што је професор већ запазио на часу као проблем” (BOGDANOVIĆ 1984: 74). У периоду након успостављања систематичнијег приступа у настави српског као страног језика већи број аутора је приступио анализи грешака странаца при учењу српског језика. Сви они су као корпусни материјал користили тестове, које су странци решавали у различитим етапама учења српског језика: IRIČANIN 1999; JOVANOVIĆ 2011; RUSKOVA ĐERMANOVIĆ 2013; BABIĆ 2014, 2015, 2016a, 2016b, 2017, 2020; MILOŠEVIĆ 2016, 2017; ARSIĆ PERIŠIĆ 2016; ĐORĐEVIĆ 2017; SUDIMAC 2019, 2020; NOVAKOVIĆ JOVIĆ 2022. На основу прегледа радова можемо закључити да су ученици чији су тестови били предмет анализе пореклом из различитих европских, америчких и азијских земаља. Но, приметно је да готово нема радова у којима су се аутори бавили грешкама странаца из арапских земаља, иако су у периоду између седамдесетих и деведесетих година прошлога века представљали најбронију групацију ученика из иностранства, а који су у тадашњу заједничку државу долазили ради школовања и студирања, сходно многобројним билатералним уговорима између југословенске државе и арапских земаља чланица *Покрета несврстаних*. Бранислава Богдановић је у раду „Анализа грешака слушалаца при изради првог теста на почетном течају српскохрватског језика за странце” (1984) спровела статистичку анализу грешака педесет и петоро ученика из арапских земаља након првих пет лекција. Анализирајући њихова постигнућа у употреби презента помоћног глагола *јесам*, слагању придева са именицом, употреби генитива, акузатива и локатива именица, закључила је да суштинске разлике између матерњег (арапског) и страног (српског) језика утичу на ниске резултате у савладавању наведених наставних садржаја. Биљана Бабић је у својој докторској дисертацији *Унутарјезичке грешке на почетним нивоима учења српског језика као страног* (2016) анализирала писани корпус ученика са различитим матерњим језицима, те и арапским, доносећи закључке без посебног контрастирања српског и арапског језика. С обзиром на информације доступне у *Миграционом профилу Републике Србије за 2020. годину*², интересовање странаца са овог подручја не јењава ни након четрдесет година, због чега би будућа истражи-

2 Према званичним подацима, током 2020. године је издато највише виза држављанима Кине, Индије, Египта, Либије, Либана, Филипина, Алжира, Ирака, Ирана, Јара, Бангладеша, Руске Федерације, Турске, Узбекистана, Сирије, Нигерије, Марока, Јордана, што говори да су држављани арапских земаља, чије државе имају билатералне споразуме са Републиком Србијом, још увек заинтересовани за живот у нашој земљи.

вања у области анализе грешака требало посветити управо тестовима ученика из арапских земаља, с циљем стварања јасније слике о потенцијалним потешкоћама у настави и разматрању могућих решења за њихово предупредивање.³

Методологија истраживања

Предмет и циљ истраживања

Спољнополитичка активност Југославије након Другог светског рата била је усмерена ка успостављању пријатељских односа са већим бројем европских, азијских и афричких земаља. Заузимајући значајно место у формирању *Покрета нестврстаних*, посебно квалитетни односи неговани су са већим бројем арапских земаља – Египтом, Сиријом, Ираком, Јорданом, Либаном, Саудијском Арабијом и Либијом, са којима су потписивани протоколи о сарадњи у области културе, здравства, војне индустрије и грађевинарства.⁴ Сходно томе, све већи број странаца из поменутих земаља, који су у нашу земљу долазили као средњошколци или студенти, почео је учити (тада) српскохрватски језик, чије је познавање било предуслов за успешну интеграцију у друштвени и образовни живот Југославије. С обзиром на потписане споразуме Савезни завод за међународну научну, просветно-културну и техничку сарадњу био је у обавези да организује часове српског језика, који су најчешће били реализовани на радничким (и народним) универзитетима широм земље. Иако је настава реализована читаву деценију, врло је мало радова у којима су се аутори бавили наставом српског као страног језика. Нажалост, многи подаци су заувек изгубљени услед затварања и ликвидације народних универзитета и премештања њихових архива. Ипак, истраживање Александра Новаковића (2022) показало нам је да Историјски архив у Крушевцу и приватна архива Драгише Новаковића поседују значајан део фонда Радничког универзитета „Едвард Кардељ” у Крушевцу, укључујући и тестове које су ученици из Либије решавали током трајања средњег курса, што представља изузетно важну грађу за боље разумевање наставе српског као страног језика за ученике из арапских земаља. Како смо у претходном делу рада видели, само су се Бранислава Богдановић (1984) и Биљана Бабић (2016) бавиле статистичком анализом грешака ученика из арапских земаља. Имајући у виду да се многи од давно потписаних уговора и дан-данас обнављају и поштују, као и да постоји интересовање ученика из арапских земаља за учење српског језика, предмет овога рада је анализа грешака начињених у тестовима знања ученика из Либије на морфолошом, ортографском и синтаксичком плану. Циљ рада је да се на конкретном писаном корпусу идентификују и класификују најчешће грешке арапских говорника, као и да се детаљније проговори о важном историјском периоду у успостављању методике наставе српског као страног језика.

3 Арапски језик припада групи семитских језика (ТАНА 2013: 781).

4 „Успостављање политичких и економских односа са земљама Азије и Африке, праћено је и успостављањем културне сарадње, међусобним упознавањем народа и држава и разменом студената и стручњака” (BONDŽIĆ 2014: 639).

Задаци истраживања

У складу са постављеним предметом и циљем истраживања издвојили смо следеће истраживачке задатке:

1. Идентификовати најчешће језичке грешке ученика из Либије.
2. Систематизовати грешке према језичким нивоима (морфолошком, синтаксичком и ортографском).
3. Описати и објаснити интерлингвалне и интралингвалне грешке, као и могуће узроке њиховог настанка.

Методе и узорак истраживања

У складу са одређеним предметом, циљем и задацима у овом истраживању смо користили дескриптивну методу, методу теоријске анализе са техником анализе архивског садржаја и методу контрастирања. Грађу за ово истраживање чинила је документација Народног универзитета у Крушевцу, као и породична архива Драгише Новаковића, у којој су пронађени тестови који су представљали предмет анализе. Анализирано је укупно 40 тестова које су ученици из Либије решавали након првих десет лекција средњег течаја српскохрватског језика. Истраживање је спроведено средином јуна 2022. године, а сви прикупљени подаци су дескриптивно објашњени и представљени помоћу табела и графикана (израђених у софтверу *MS Excel 2019*).

Анализа и интерпретација резултата

Анализа персоналних досијеа ученика Радничког универзитета у Крушевцу показала нам је да се настава српског као страног језика за ученике из тадашње Социјалистичке Народне Либијске Арапске Џамахирије реализовала током 1981. године у виду два припремна (интензивна) курса – почетног (од средине јануара до краја априла) и средњег (од почетка маја до краја септембра).⁵ При универзитету је укупно 197 ученика похађало курс(еве) српскохрватског језика, од којих 85 у Крушевцу (ИаК, П3940-4024, К70), 61 у Врњачкој Бањи (ИаК, П3845, К67), 25 у Александровцу (ИаК, П3844, К67) и 26 у Брусу (Па, П3).⁶ Током трајања наставе реализована су текућа тестирања након одређеног броја лекција ради провере савладаности садржаја, при чему су тестови садржали између десет и петнаест питања. Према информацијама добијеним у Историјском архиву у Крушевцу, већина реализованих тестова није архивирана, тако да предмет анализе у реализацији овог истраживања ће чинити 28 сачуваних тестова⁷, коришћених ради провере знања ученика након првих десет лекција на средњем течају српскохрватског језика.

Текући тест за проверу напредовања ученика називан је *контролним задатаком*, чиме се директно указивало на његову природу. Реализован је 4. јуна

5 „Иако је највећи број ученика пристигао крајем децембра 1980. године, било је оних који су пристизали чак до почетка марта 1981. године, што је умногоме отежало довољно захтевну наставу с обзиром на битне суштинске разлике између двају језика – арапског и српског” (NOVAKOVIĆ 2022).

6 Више о свим појединостима у вези са наставом погледати у: NOVAKOVIĆ 2022.

7 Реч је о тестовима који су сачувани у приватној архиви Драгише Новаковића, професора српског језика и књижевности.

1981. године, а садржао је петнаест питања отвореног типа, којима су се желеле проверити језичке компетенције ученика: 1) *На ком језику се споразумеваш са Југословенима?*; 2) *Са којим земљама се граничи твоја земља?*; 3) *Коју би земљу желео да обиђеш и зашто?*; 4) *Зашто се Дубровник назива град-музеј?*; 5) *Да ли си посетио неки сајам и шта ти се на њему свидело?*; 6) *Какву помоћ је потребно пружити једном граду после неке катастрофе?*; 7) *Када је почео II светски рат у Европи?*; 8) *Каква личност може бити херој? Који су познати хероји из твоје земље?*; 9) *Због чега ОУН зовемо „Међународни парламент“?*; 10) *Да ли знате у којим земљама је интервенисала ОУН?*; 11) *Шта знаш о Југославији?*; 12) *Опиши главни град Либије*; 13) *Шта знаш о Крушевицу?*; 14) *Утисци са излета*; 15) *Да ли си задовољан постигнутим успехом?* На основу прегледа самих питања уочава се да се већина питања односи на садржаје обрађене у уџбенику под називом *Средњи течај српскохрватског језика* (1981) Станице Церовић и Данице Вујадиновић, мада међу њима постоје и она питања која су од ученика захтевала стваралачку примену стечених знања у новом (завичајном) контексту.

Статистичка анализа одговора ученика на тесту показала нам је да је од укупно 420 одговора чак 338 одговора (80,48%) било делимично тачно⁸, 27 одговора (6,43%) у потпуности тачно, 4 одговора (0,95%) нетачно, док ученици нису дали 51 одговор (12,14%). Имајући у виду да настава српског језика започета у јануару, пет месеци пре реализованог теста на средњем нивоу, можемо закључити да су постигнућа ученика и наставника била на завидном нивоу. Највише у потпуности тачних одговора ученици су дали на прво (*На ком језику се споразумеваш са Југословенима?*) и петнаесто питање (*Да ли си задовољан постигнутим успехом?*), док одговоре нису успели да дају на шесто (*Какву помоћ је потребно пружити једном граду после неке катастрофе?*) и, поново, петнаесто питање, што нам показује да су грешке условљене индивидуалним напретком ученика, али и сложеним захтевима изнетим у самом питању (в. табелу 1).

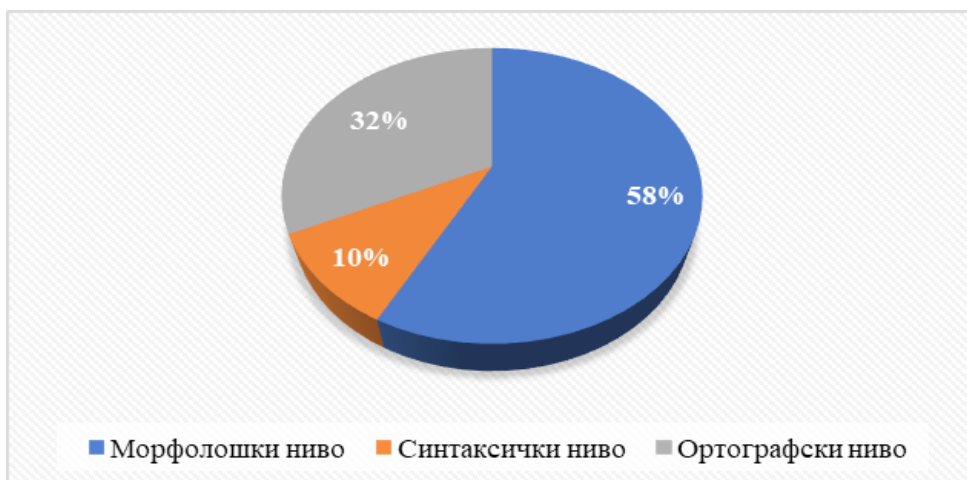
Табела 1. Квантитативна анализа одговора ученика

Питање	Одговор			
	У потпуности тачан одговор	Делимично тачан одговор	У потпуности нетачан одговор	Без одговора
I	7	20	1	0
II	0	28	0	0
III	0	27	0	1
IV	1	24	0	3
V	0	22	0	6
VI	1	14	0	13
VII	5	21	1	1
VIII	4	23	0	1
IX	0	21	0	7

8 Под *делимично тачним одговором* подразумевамо пренос одговарајуће (тражене) информације уз постојање одговарајућих граматичких грешака.

X	0	22	1	5
XI	0	28	0	0
XII	0	28	0	0
XIII	0	27	0	1
XIV	0	24	0	4
XV	9	9	1	9

Анализа тестова нам је показала да су ученици из Либије најчешће грешили на морфолошком и ортографском нивоу, док је много мање начињених грешака било на синтаксичком нивоу (в. графички приказ 1).

Графички приказ 1. Расподела грешака према језичким нивоима

Иако је реч о средњем течају српског као страног језика, ученици су чинили грешке својствене учењу српског језика на почетном нивоу, до чега је дошло из најмање четири разлога: 1) недовољно савладаног граматичког система српског књижевног језика (с обзиром на чињеницу да је тест реализован након само десет лекција на средњем нивоу, односно месец дана након завршетка почетног течаја), 2) утицаја процеса недиференцијације, односно неразликовања граматичких категорија услед њиховог непостојања у матерњем (арапском) језику ученика, 3) утицаја супердиференцијације и 4) појаве хиперкорекције.

Анализа грешака на морфолошком нивоу

Највећи број грешака уочен је и забележен на морфолошком нивоу (197). Примећујемо да је до појаве грешака долазило у појединим морфолошким категоријама као што су: образовање глаголских (85) и падежних облика (109).

а) Грађење облика презента (55)⁹

Moji zemlje poznat heroji [...]

Ja želem da obidem [...]

Ja se sporazumevaš srpskohrvatsko jezika.

⁹ Број у загради означава број забележених грешака у датој категорији.

Ja se sporazumevaš sa jugoslovenima na srpskohrvatskom.

Ja se sporazumem srpskohrvatskom jeziku.

Ja se sporazumevaš srpskohrvatski jeziku.

Ja sam sporazumem srpskohrvatski jeziku.

Ja sam znam o Kruševcu.

Ja sam sporazumema srpskom hrvatskom jeziku.

Ja sam videm sajam u Libija.

Da ja sam posetim sajam u Libiji.

Ja sam svidem u Tripoli.

Ja sam poznajem heroj iz Libija.

Из наведеног пописа најчешћих грешака при образовању презента можемо приметити да је до грешака долазило услед употребе погрешног личног наставка или употребе облика помоћног глагола *јесам* својственог образовању перфекта. До идентичних резултата је дошла и Биљана Бабић (2016: 59) у својој докторској дисертацији, уочавајући да говорници арапског језика чине грешке у наставку за презент или кроз употребу погрешног наставка или услед замене презентских наставака. У арапском језику постоје две морфолошке глаголске форме – *перфективна* и *имперфективна*, при чему се имперфективна форма повезује са презентом (и инфинитивом) (BENEMUN 2000: 24). Аоун и сар. (2010) показују да имперфективна форма не носи никакву темпоралну или аспектуалну информацију, већ су оне својствене афиксалним морфемама (како суфиксима тако и префиксима) (BENEMUN 2000: 32, 60–61).¹⁰ Поредећи наставке у српском и арапском језику (*?a-, ta-, ta-ii, ya-, ta-, ta-aa, ya-aa, na-*), примећујемо да нема посебне сличности, те су грешке последица недо-вољне савладаности система глаголских времена у српском.

б) Грађење облика перфекта без употребе помоћног глагола *јесам* (20)

Drugi svetski rat u Evropi počeo 1. IX. 1939. godine.

Počeo II svetski rat 1. IX. 1939. godina.

Počeo II svetski rat u 1. septembar 1939. god.

С обзиром на чињеницу да се у арапском језику перфективна форма глагола повезује са прошлим временом, а да наставци носе обележје лица, броја (једнина, дуал, множина) и пола (MOHAMED 2016: 175–176), изостављање помоћног глагола се може схватити као грешка недиференцијације – ученици не препознају помоћни глагол као категорију која уноси разлику у жељени исказ. Интересантно је да у анализираном корпусу Биљане Бабић (2016: 85) није било грешака говорника арапског језика у образовању перфекта.

в) Изостављање повратне заменице *се* при употреби рефлексивних глагола (10)

Moja zemlja graniči istok Egipta.

Ja sporazumevam sa jugoslovenima na srpskom hrvatskom jazika.

Dubrovnik naziva grad muzej [...]

jugoslavija nalazi Evropi [...]

Ученици из Либије су направили и неколико грешака услед изостављања

10 У оба језика (арапском и српском) предикат се слаже са субјектом у лицу, броју и времену.

повратне заменице *се* при употреби рефлексивних глагола. Иако рефлексивни глаголи постоје у арапском језику (MOHAMED 2000),¹¹ грешка је проузрокована услед недовољног познавања глаголског система српског језика и неразликовања функције рефлексивних глагола.

г) Грађење облика потенцијала (11)

Ja bih želem da obidem u Italiji [...]

Ja bih želem Amerika što ima mnogu spomenika [...]

Ja se sporazumevam sa jugoslovenima srpskohrvatskom i engleskom jezika.

Ja bih želali da obidem Italija.

Ja želeo da obidem Ingliska.

Реч је о грешкама које су (највероватније) настале услед недовољне савладаности глаголског система српског језика. И у арапском језику се форма прошлог времена користи у изражавању значења потенцијала, с тим што се у српском користи и облик аориста помоћног глагола *бити*. Забележене грешке су се манифестовале кроз употребу погрешног облика радног глаголског придева или кроз изостављање аориста помоћног глагола *бити*. Биљана Бабић (2016) није забележила грешке говорника арапског језика приликом образовања облика потенцијала.

д) Употреба номинатива уместо генитива једнине (8)

Heroji iz moja zemlja Libija su: [...]

Glavni grad Libija je Tripoli.

Ja sam poznajem heroj iz Libija.

ђ) Употреба номинатива уместо облика акузатива (10)

ima plaža i sve ljudi idu plaža.

Ličnost može biti heroj i ima dobra snaga i voli svoja zemlja.

Ja bih želeo da obidem Amerika [...]

Ja bih želela da obidem u Italija.

Ja bih želeo da obidem Mađarska.

е) Употреба номинатива при образовању инструментала (2)

Moja zemlja se granički sa tunes i sa Alžir i sa Egipat [...]

ж) Употреба облика номинатива уместо облика локатива (40)¹²

Moja zemlja graniči istok egipta. Zapad tunis i alžir.

Ja sam videm sajam u Libija.

počeo II svetski rat u Evropi u 1 septembar 1939. godine.

u jugoslavija ima fabrika za kola.

ja znam o kruševac lepa grad

ima u kruševac jedna univerzitet i mnogi škola [...]

u brusima jedan hotel Zvezda [...]

11 Истраживачи наглашавају да су категорију рефлексивности преузели из других језика (као што је енглески), те да у арапском језику не постоји специфична дефиниција (IGAB, TARAD 2019: 53).

12 Биљана Бабић (2016: 258) такође бележи да су странци (укључујући и говорнике арапског језика) најчешће прибегавали замени локатива номинативом.

*Moji zemlja segraniči na istok [...]
Nalazi se u srednjoj jugoistočnoj evropa.
Posetio sam neki sajam u vezda.
Ja sam posetio sajam u Tripoli.
Održavaju svaki godina u mart.
22 milion stanovnika ima u jugoslavija.
Ima u sajam [...]
Intervenisala OUN u Irak, Iran [...]
Na jug sudan i tšadinežr.
U Tripoli ima međunarodni sajam.
Mi smo bili u brus.*

з) Употреба облика акузатива уместо генитива (8)

*dubrovnik naziva grad muzej zato što je ima mnogu spomenik.
U Tripoli ima međunarodni sajam i zaidečke sajam od sve države.
u jugoslaviji ima oko 22 milion stanovnika i ima dosta fabrike.*

и) Употреба облика генитива уместо локатива (5)

*Da, ja znam u kojim zemljama je intervenisala OUN: u Iraka [...]
OUN je intervenisala u Vetnamu i južnoj Amerike.*

ј) Употреба номинатива множине уместо генитива множине (5)

*Ima dva bioskopi [...]
Ja bih želeo da idem do Italije, zato što ima stari spomenici i crkve.*

к) Употреба номинатива множине уместо акузатива множине (5)

*i fabrika za avioni.
[...] zato što u Italiji ima stari spomenici i lepa grad [...]*

л) Грешке у образовању генитива у партитивним конструкцијама (7)

*u jugoslaviji ima oko 22 milion stanovnika [...]
22 milion stanovnika ima u jugoslavija.*

м) Промена квантификатора *mnogo* по падежима (8)

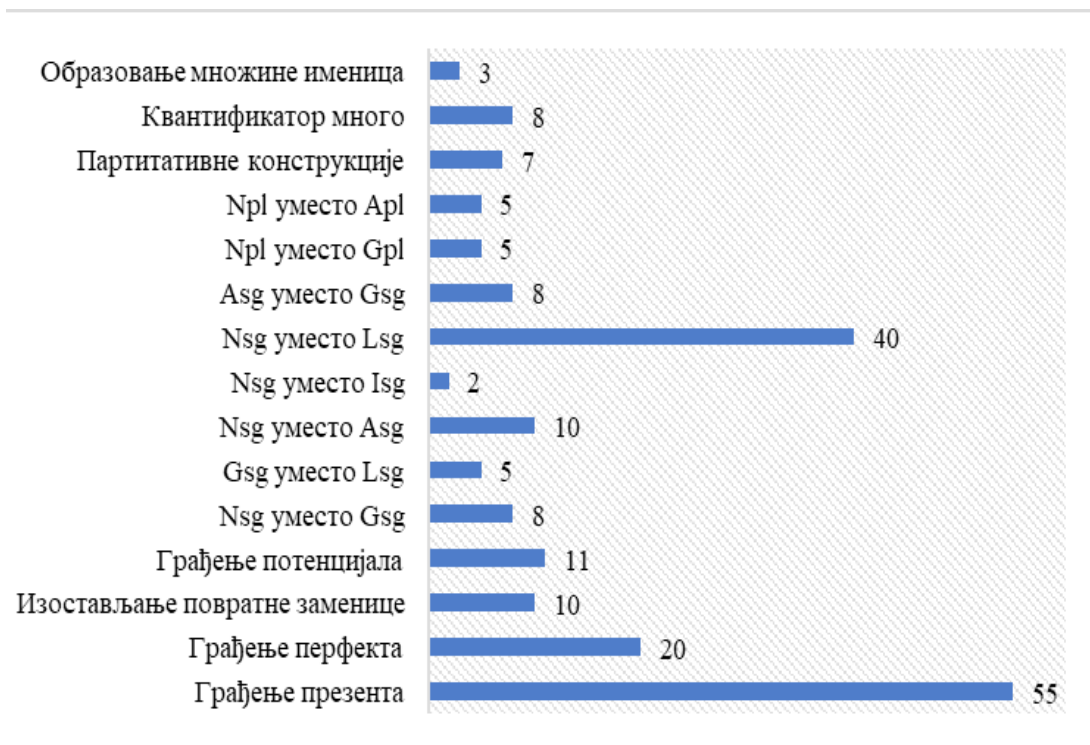
*dubrovnik naziva grad muzej zato što je ima mnogu spomenik.
[...] ima mnogu novi mašina i kola.
ja znam o jugoslaviji mnoge.
ima u kruševac jedna univerzitet i mnogi škola [...]
ima mnogu spomenik is stari muzej [...]*

н) Образовање множине именица (3)

[...] zato što u Italiji ima stari spomenici i lepa grad i ima dosta šapagiti i davidim drugvi.

На почетку овог потпоглавља истакли смо да су грешке на морфолошком нивоу чињење приликом образовања глаголских облика и употребе падежа. У првој групи грешака можемо приметити да највећи број понављања има грађење обли-

ка презента (55), односно грађење облика перфекта без употребе помоћног глагола (20). У другој групи грешака највећи број понављања забележен је у употреби номинатива уместо осталих падежних облика, и то: генитива (8), локатива (5), акузатива (10), инструментала (2), односно локатива (40), мада су забележени и случајеви употребе акузатива уместо генитива (8), те и номинатива множине уместо генитива множине (5) и акузатива множине (5). С обзиром на чињеницу да „у арапском језику имају само три падежа и то: номинатив, генитив и акузатив” (SIKIRIĆ I SAR. 1936: 34), савладавање места и функције још четири нова падежа је заиста изузетно тежак задатак за странце са овог говорног подручја, због чега су ученици прибегли примени *технике компензације* кроз коришћење основног облика у контекстима у којима би требало употребити падеже специфичног значења.

Графички приказ 2. Број понављања грешака на морфолошком нивоу

Анализа грешака на синтаксичком нивоу

Анализа грађе нам је показала да су на средњем течају српског језика ученици из Либије најмање грешака продуковали на синтаксичком нивоу: коришћење неубичајног реда речи у реченици, односно некоришћење односне заменице *који*.

Графички приказ 3. Број понављања грешака на синтаксичком нивоу

а) Неуобичајен ред речи у реченици (30)

Ličnost može biti heroj čovek sa visokim moralom [...]

U Evropi počeo je II svetski rat u Evropija I. IX. 1939.

Drugi svetski rat u evropi počeo je 1. sibtampir 1939 godina

jugoslavija nalazi se Evropi [...]

У литератури се за српски језик тврди да има „релативно слободан” ред речи у реченици (PIPER, KLAJN 2013: 437; HALUPKA-REŠETAR 2011: 21). Међутим, постоји и већи број правила која ту слободу ограничавају, због чијег непознавања странци показују склоност да начине одређени број грешака. Ковачевић (2012: 42) запажа да је „унутарсинтаксемски ред компонената првенствено условљен грама-тичко-семантичким статусом непунозначних ријечи, које се по правилу распоређу-ју испред пунозначних”. У наведеним примерима до грешака је управо дошло због тога што није испоштовано наведено синтаксичко правило, него су се пунозначне речи нашле испред непунозначних. Реч је о појави грешке недиференцијације до које долази услед неразликовања одређених језичких особина у страном језику из разлога што те особине у матерњем језику нису диференцијалне природе. Наиме, арапски језик припада групи флективних језика, који не познају правило реда речи, јер су синтаксичке функције кодиране морфолошки (најчешће наставцима) и стога не зависе од реда речи (BEJTSON 2003: 45).¹³

б) Изостављање односних заменица у функцији конектора у реченици (5)

Ja sam poznajem heroj iz Libija [koji] se zove Omar Almahter.

И у српском и у арапском језику постоје релативне реченице у чијем обра-зовању учествују односне заменице које мењају свој облик према броју и роду име-ница којима претходе (HAMADALEH, TUŠEJ 1998). Стога, грешке настале услед из-остављања релативне заменице представљају омашку, коју је неколико студената из

¹³ Уз то, Абу Рас (2015) истиче да ученици приликом учења страног језика прате образац арапског језика VSO, те врло често глагол стављају на прво место у реченици.

Либије начинило приликом решавања теста.

Анализа грешака на ортографском нивоу

Сложеност српског ортографског система и недовољно расположивог времена (услед похађања интезивних курсева) утицали су да ученици начине већи број грешака на овом нивоу; забележили смо чак 110 грешака у више категорија.

а) Писање сонанта *p* у слоготворној позицији у виду групе *-ep* или *-pa* (19)¹⁴

ima u kruševac dva cerkva [...]

Dubrovnik naziva grad-muzej zato što ima stari spomenik i crakva.

Имајући у виду да „у књижевном [арапском] језику не могу бити један до другог два сугласника без вокала” (SIKIRIĆ I SAR. 1936: 18), ученици из Либије су (по угледу на матерњи језик) додавали вокале у позицијама у којима се сугласник *p* нашао у слоготворној позицији.

б) Употреба малог слова уместо употребе великог слова (40), и то при:

– започињању реченице:

ja sam videm sajam u Libija [...]

potrebno je pružiti pomoć u hrani [...]

– писању назива континента, држава и градова:

evropa, afrika; egipta, alžir, sudan, nemečke, polsku, tunes; dubrovnik, kruševac, brus, tripoli

– писању назива институција:

u brusima jedan hotel vezda [...]

zovemo međunarodni parlament

– именовању етника:

Ja se sporazumevam sa jugoslovenima srpskohrvatskom i engleskom jezika.

Грешке у писању великог слова проузроковане су дејством недиференцијације. С обзиром на чињеницу да се у арапском језику „пише с десна на лево и да не постоје велика слова”¹⁵ (FRIENDŽI 2011: 4), ученици су под утицајем матерњег језика унели у српски језик особине које му нису својствене. До идентичног открића дошао је и Абанбек (2017) у анализи грешака ученика при учењу енглеског језика.

в) Изостављање тачке при писању редних бројева (10)

počeo II svetski rat u Evropi u 1 septembar [...]

II svetski rat je počeo u I-septembra-1939.

Počeo II svetski rat u Evropi 26 IX 1939. godine.

U Kruševcu ima fabrika 14 [...]

У српском књижевном језику се у функцији писања редних бројева користе

14 Реч је о фонетско-фонолошкој грешци која је проузрокована разликама у системима двају језика. Међутим, како је анализирана писана продукција ученика из Либије, ову грешку сврставамо међу ортографске.

15 Другим речима, арапски језик не познаје концепт *великог слова*.

„или римски бројеви (пре свега за векове: у XVIII веку и сл.) или арапски с тачком на крају: на 86. страни” (KLAJN 2005: 99). Са друге стране, ученици имају великих потешкоћа у усвајању концепта коришћења тачке приликом учења индоевропских језика (MUSTAFA 2017). Уобичајено је да се у арапском језику користи само једна или користе две тачке у једном параграфу, јер се реченице одвајају коришћењем запете (ALTENAJAN, BOJARID 2019: 322). Зато долази до великог утицаја матерњег језика на учење страног (српског) језика, јер ученици не познају правила о употреби тачке, те су честе следеће ситуације: 1) коришћење тачке онамо где је не би требало употребљавати или 2) изостављања на местима на којима је обавезна.

г) Писање тачке након арапских бројева (10)

Drugi svetski rat u Evropi počeo 1. IX. 1939. godine.

U Evropi počeo je II svetski rat u Evropija I. IX. 1939.

Počeo II svetski rat 1. IX. 1939. godina.

Према *Правопису српског језика* тачка се „не пише иза римских бројки, будући да оне редовно означавају редни број” (P2010: 100), те нема потребе диференцирања. С обзиром на објашњење дато у претходном делу текста, чињење грешке приликом писања римских бројева представља деловање појаве зване *хиперкорекција*.

д) Неразликовање сугласничких парова [č] и [ć] (6)

Moja zemlja graniči na istok [...]

Posle neke katastrofe ljuima trepe pomoću lekoima, hrani, krov šatorima, čebadima. [...]

[...] ii ma nekoliko kući [...]

pomoć je potrebno prvi [...]

Pružiti pomoć daju hrana [...]

ђ) Неразликовање сугласничких парова [lj] и [ll] (3)

Drugi svetski rat u Evropi počeo napadom nemečke na polsku.

е) Неразликовање сугласника [đ] и [d] (3)

Ja želem da obidem [...]

ж) Неразликовање сугласничких парова [đ] и [dž] (2)

Ima dosta đamija.

з) Неразликовање сугласничких парова [nj] и [n] (2)

kruševac je sredni grad.

Судећи по *Граматници арапског језика* Шаћира Сикирића, Мухамеда Пашића и Мехмеда Ханџића (1963: 8-14), арапски језик не познаје наведене опозиције сугласничких парова својствене српском књижевном језику, те се као највероватнији узрок учињених грешака појављује недовољна савладаност српског сугласничког система.

и) Спојено писање више речи (10)

OUN zovemo međunarodni parlament zato što je skupvišenacija [...]

u brusima jedan hotel vezda [...]

[...] zato što u Italiji ima stari spomenici i lepa grad i ima dosta šapagiti i dauidim drugvi.

Da jasam zadovoljan uspehom.

Pre mesecadana mi smo bili u grad [...]

Спојено писање више речи представља појаву супердиференцијације, односно утицаја матерњег (арапског) језика на учење страног (српског) језика. У литератури се често наводи да „арапски језик користи алфавет од 28 слова која се пишу углавном континуирано и уз коришћење курзива (са разичитим облицима у иницијалној, медијалној и финалној позицији)” (KAN 2006).

ј) Непознавање полусложеничких спојева (5)

grad muzej

Закључак

Историјски развитак методике наставе српског као страног језика показује нам да је систематичнији и организованији приступ овој области започео у тренутку када су лингвометодичари и предавачи почели да размењују своја искуства кроз публикавање научних и стручних радова и учешће на округлим столовима и конференцијама. У средишту њихове пажње нашла су се фундаментална теоријска и практична питања наставе српског као страног језика. Но, сложена природа српског језика не дозвољава да се једном дати одговори могу увек примењивати у истим или сличним ситуацијама. Уз то, врло често се под утицајем матерњег језика ученика њихова вредност ревалоризује, пружајући могућност сагледавања одређених граматичких категорија из других углова. С обзиром на раст интересовања за учење српског као страног језика, последњих деценија истраживачи све више пажње усмеравају ка анализи грешака као важном питању у побољшању квалитета наставе. У више радова забележене су и класификоване грешке странаца проузроковане интралингвалним (унутарјезичким) и интерлингвалним (међујезичким) утицајима. До сада су анализиране грешке странаца чији су матерњи језици потичу са европског или америчког континента. Нажалост, у овом тренутку су нам позната само два рада у коме се анализирају грешке странаца чији је матерњи језик арапски иако је велики број странаца са овог говорног подручја почео да долази у нашу земљу након успостављања билатералне (међудржавне) сарадње. Захваљујући архивском материјалу који смо добили на коришћење, анализирали смо двадесет и осам тестова ученика из Либије, који су почетком деведесетих година боравили у нашој земљи и Крушевцу ради школовања.

Спроведена анализа тестова реализованих након десет лекција средњег течаја нам је показала да су начињене грешке последица недовољне савладаности српског језика, односно његове сложене природе, мада су забележене и оне грешке које

су настале услед међујезичког утицаја (и то деловањем процеса недиференцијације, супердиференцијације и хиперкорекције). Имајући у виду да су ученици су наставу похађали од јануара до септембра, при чему је почетни курс трајао од јануара до маја, а средњи од јуна до септембра, интезитет којим су садржаји савладавани оставио је трага у стварним постигнућима ученика. Наиме, иако су могли да разумеју и пренесу жељену информацију, врло често су њихови искази садржали већи број граматичких грешака. Забележили смо чак 342 граматичке грешке; највећи број грешака ученици из Либије начинили су на морфолошком нивоу – 197 грешака, затим на ортографском – 110 грешака и, наравно, синтаксичком – 35 грешака. Многе од пописаних грешака су у радовима других аутора откривене на почетном нивоу; имајући у виду да је за свега девет месеци требало оспособити ученике да активно прате средњошколску наставу на српском језику, говори у прилог чињеници да формални статус није у потпуности одговарао реалном знању ученика. На морфолошком нивоу готово све грешке бисмо могли да класификујемо у две велике групе: употреба глаголских облика и образовање падежних облика. Највише потешкоћа ученици су имали са образовањем презента, перфекта и потенцијала, односно употребом повратне заменице *се*. У вези са употребом падежних облика запажа тенденција замене падежних облика – 1) номинатив једнине *се* појављује у функцији генитива, локатива, акузатива, инструментала и локатива; 2) номинатив множине *се* појављује уместо генитива и акузатива множине; 3) генитив једнине *се* појављује уместо локатива, док се 4) акузатив једнине користи уместо генитива. Уз наведено, у другој класификационој групи грешака уочен је и већи број грешака у партитивним конструкцијама, употреби квантификатора *много*, односно при образовању множине једносложних именица мушког рода. На ортографском нивоу су забележене грешке уобичајене за странце који уче српски језик: неразликовање сугласничких парова (*ć-ć; lj-l; d-đ; đ-dž; n-nj*), писање сонанта *p* у слоготворној позицији, употреба великог слова, писање тачке и цртице, односно спојено писање више речи (по угледу на арапски језик). На синтаксичком нивоу начињене су грешке у успостављању реда речи несвојственог српском језику и у изостављању односних заменица у функцији конектора у реченици.

Цитирана литература

- ABABNEK 2017: ABABNEH, I. „Analysis of written English: The case of female university students in Saudi Arabia”. *International Journal of Social Science Studies*, 5(4) (2017), 1-5.
- ABU RAS 2015: ABU RASS, R. „Challenges face Arab students in writing well-developed paragraphs in English”. *English Language Teaching*, 8(10) (2015), 49-59.
- ALDERSON I SAR. 1995: ALDERSON, J. C., CLAPHAM, C., WALL, D. (1995). *Language test construction and evaluation*. Cambridge University Press.
- ALTEJAN, BOJARID 2019: ALTHENEYAN, A., BOAYRID, N. „Writing Errors Among Arab EFL Learners: A Review of Literature”, *International Journal of Linguistics*, 11(5) (2019), 319-329.
- ARSIĆ, PERIŠIĆ 2016: ARSIĆ, PERIŠIĆ, O. „Analiza grešaka u srpskom jeziku kao stranom na primeru italofona”. *Srpski kao strani jezik u teoriji i praksi III*, 2016, 155-168.
- AUON I SAR. 2010: AOUN, E. J., BENMAMOUN, E., CHOUEIRI, L. *The Syntax of Arabic*. Cambridge: Cambridge University Press, 2010.

- BABIĆ 2011: BABIĆ, B. „Provera znanja iz gramatike: nivoi A1 i A2 (poređenje – udžbenik *Naučimo srpski 1* : testovi”. *Prilozi proučavanju jezika*, 38 (2011), 159–186.
- BABIĆ 2014: BABIĆ, B. „Greške u tvorbi prezentskih oblika na početnim nivoima učenja srpskog jezika kao stranog”. U: *Jezici i kulture u vremenu i prostoru III* (ur. Snežana Gudurić), Novi Sad: Filozofski fakultet, 2014, 569–583.
- BABIĆ 2015: BABIĆ, B. „Greške u tvorbi oblika futura I na početnim nivoima učenja srpskog jezika kao stranog”. U: *Jezici i kulture u vremenu i prostoru, IV/2* (ur. Snežana Gudurić, Marija Stefanović). Novi Sad: Filozofski fakultet, 2015, 143–153.
- BABIĆ 2016: BABIĆ, B. *Unutarjezičke greške na početnim nivoima učenja srpskog jezika kao stranog*, doktorska disertacija. Novi Sad: Filozofski fakultet, 2016.
- BABIĆ 2016a: BABIĆ, B. „Greške u tvorbi oblika participa aktiva na početnim nivoima učenja srpskog kao stranog”. U: *Srpski kao strani jezik u teoriji i praksi III* (ur. Vesna Krajišnik). Beograd: Filološki fakultet, Centar za srpski kao strani jezik, 2016, 143–154. [orig.] БАБИЋ, Б. „Грешке у творби облика партиципа активна на почетним нивоима учења српског као страног”. У: *Српски као страни језик у теорији и пракси III* (ур. Весна Крајишник). Београд: Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик, 2016, 143–154.
- BABIĆ 2016b: BABIĆ, B. Greške u upotrebi oblika lokativa na početnim nivoima učenja srpskog jezika kao stranog. U: *Teme jezikoslovne u srbistici kroz dijahroniju i sinhroniju* (ur. Jasmína Dražić, Isidora Bjelaković, Dejan Sredojević). Novi Sad: Filozofski fakultet, 2016, 703–726.
- BABIĆ 2017: BABIĆ, B. „Greške u upotrebi oblika genitiva na početnim nivoima učenja srpskog jezika kao stranog”. U: *Jezici i kulture u vremenu i prostoru, VI* (ur. Snežana Gudurić, Marija Stefanović). Novi Sad: Filozofski fakultet, 2017, 363–377.
- BABIĆ 2018: BABIĆ, B. „Unutarjezičke greške u upotrebi oblika akuzativa u srpskom jeziku kao stranom”. *Srpski jezik – studije srpske i slovenske*, XXII (2018), 583–600. [orig.] БАБИЋ, Б. „Унутарјезичке грешке у употреби облика акузатива у српском језику као страном”. *Српски језик – студије српске и словенске*, XXII (2018), 583–600.
- BABIĆ 2020: BABIĆ, B. „Најфреквентније унутарјезичке грешке у употреби падежних облика именица у српском језику као страном”. U: *Srpski jezik kao strani u teoriji i praksi IV* (ur. Vesna Krajišnik), Beograd: Filološki fakultet, 2020, 47–60. [orig.] БАБИЋ, Б. „Најфреквентније унутарјезичке грешке у употреби падежних облика именица у српском језику као страном”. У: *Српски језик као страни у теорији и пракси IV* (ур. Весна Крајишник), Београд: Филолошки факултет, 2020, 47–60.
- BEJTSON 2003: BATESON, M. C. *Arabic language handbook*. Washington, D. C.: Georgetown University Press, 2003.
- BENEMUN 2000: BENMAMOUN, E. *The feature structure of functional categories: a comparative study of Arabic dialects*. New York, Oxford: Oxford University Press, 2000.
- BOGDANOVIĆ 1984: BOGDANOVIĆ, B. (1984). „Analiza grešaka slušalaca pri izradi prvog testa na početnom tečaju srpskohrvatskog jezika za strance”. U: *Okrugli sto „Srpskohrvatski jezik kao strani”*, Institut za strane jezike, Beograd, 1984, 70–74.
- BONDŽIĆ 2014: BONDŽIĆ, D. „Školovanje studenata iz zemalja u razvoju kao deo spoljne politike Jugoslavije 1950–1961”. *Annales. Series historia et sociologia*, 24(4) (2014), 637–648.
- ĐORĐEVIĆ 2017: ĐORĐEVIĆ, K. „Analiza grešaka slovačkih maternjih govornika na početnom nivou učenja srpskog jezika kao stranog”. *Studia Balkanica Bohemo-Slovaca VII*, Brno: Moravské zemské muzeum Ústav slavistiky Filozofické fakulty Masarykovy university (2017), 691–697.

- FRENDŽI 2011: FRANGIEH, B. (2011). *Arabic for Life: A Textbook for Beginning Arabic*. New Haven and London: Yale University Press.
- HALUPKA-REŠETAR 2001: HALUPKA-REŠETAR, Sabina. *Rečenični fokus u engleskom i srpskom jeziku*. Edicija E-disertacija, knjiga 1, Filozofski fakultet, Novi Sad, 2001.
- HAMADALEH, TUŠEJ 1998: HAMADALLAH, R., TUSHYEH, H. „A contrastive analysis of English and Arabic in relativization”. *Papers and Studies in Contrastive Linguistics*, 34 (1998), 141-151.
- IGAB, TARAD 2019: IGAAB ZAINAB, K., TARRAD, I. „Pronouns in English and Arabic: A Contrastive Study”. *English Language and Literature Studies*, 9 (2019), 53-69.
- IRIČANIN 1999: IRIČANIN, G. „Tipične interferencijske greške u nastavi stranih jezika (srpskog i nemačkog)”. *Naučni sastanak slavista u Vukove dane*, 28/2 (1999), 227-233. [orig.] ИРИЧАНИН, Г. „Типичне интерференцијске грешке у настави страних језика (српског и немачког)”. *Научни састанак слависта у Вукове дане*, 28/2 (1999), 227-233.
- JANKOVIĆ 2016: JANKOVIĆ, N. *Vrednovanje jezičkih znanja i sposobnosti u nastavi engleskog jezika* (doktorska disertacija). Beograd: Filološki fakultet, 2016. [orig.] Јанковић, Н. *Вредновање језичких знања и способности у настави енглеског језика* (докторска дисертација). Београд: Филолошки факултет, 2016.
- JOVNOV 2011: JOVANOVIĆ, N. „Interferencija grčkog kao L1 u srpski kao L2”. U: *Srpski kao strani jezik u teoriji i praksi II* (ur. Vesna Krajišnik), Beograd: Filološki fakultet, 2011, 381-393.
- KAN 2006: KHAN, G. M. *Arabic Script: Styles, Variants, and Calligraphic Adaptations*. New York City and London: Abbeville Press Publishers, 2006.
- KLAJN 2005: KLAJN, I. *Gramatika srpskog jezika*. Beograd: ZUNS, 2005. [orig.] КЛАЈН, И. *Граматика српског језика*. Београд: ЗУНС, 2005.
- KONČAREVIĆ 2004: KONČAREVIĆ, K. *Savremena natava ruskog jezika*. Beograd: Slavističko društvo Srbije, 2004. [orig.] КОНЧАРЕВИЋ, К. *Савремена настава руског језика*. Београд: Славистичко друштво Србије, 2004.
- KOVAČEVIĆ 2012: KOVAČEVIĆ, M. „Sintaksičkom konverzijom i semantički uslovljen vezani red riječi u savremenom srpskom jeziku”. *Srpski jezik, književnost, umetnost*, knj. 1, *Strukturne karakteristike srpskog jezika*, urednik Miloš Kovačević, Kragujevac: FILUM, 2012, 41-53. [orig.] КОВАЧЕВИЋ, М. „Синтаксичком конверзијом и семантички условљен везани ред ријечи у савременом српском језику”. *Српски језик, књижевност, уметност*, књ. 1, *Структурне карактеристике српског језика*, уредник Милош Ковачевић, Крагујевац: ФИЛУМ, 2012, 41-53.
- KRAJIŠNIK 2016: KRAJIŠNIK, V. „Neka pitanja iz metodike nastave srpskog kao stranog jezika”. U: *Srpski kao strani jezik u teoriji i praksi III* (ur. Vesna Krajišnik). Beograd: Filološki fakultet, Centar za srpski kao strani jezik, 2016, 7-26. [orig.] КРАЈИШНИК, В. „Нека питања из методике наставе српског као страног језика”. U: *Српски као страни језик у теорији и пракси III* (ур. Весна Крајишник). Београд: Филолошки факултет, Центар за српски као страни језик, 2016, 7-26.
- MIGRACIONI PROFIL 2020: *Migracioni profil Republike Srbije za 2020. godinu*. Beograd: Vlada RS. [orig.] *Миграциони профил Републике Србије за 2020. годину*. Београд: Влада РС.
- MILOŠEVIĆ 2016: MILOŠEVIĆ, S. „Tipologija gramatičkih grešaka ruskih govornika pri usvajanju srpskog jezika”. *Srpski kao strani jezik u teoriji i praksi III* (ur. Vesna Krajišnik), 2016, 169-180. [orig.] МИЛОШЕВИЋ, С. „Типологија граматичких грешака руских говорника при усвајању српског језика”. *Српски као страни језик у теорији и пракси III* (ур. Весна Крајишник), 2016, 169-180.
- MILOŠEVIĆ 2017: MILOŠEVIĆ, S. „Pravopisne greške ruskih govornika pri usvajanju srpskog je-

- zika". U: *Savremena proučavanja jezika i književnosti*, VIII/1 (ur. Miloš Kovačević, Jelena Petković). Kragujevac: FILUM, 2017, 163-170. [orig.] МИЛОШЕВИЋ, С. „Правописне грешке руских говорника при усвајању српског језика”. У: *Савремена проучавања језика и књижевности*, VIII/1 (ур. Милош Ковачевић, Јелена Петковић). Крагујевац: ФИЛУМ, 2017, 163-170.
- MOHAMED 2016: MOHAMMED, Al-Asbahy. „Tenses in Arabic Language”. *Global Journal for Research Analysis*, 5(6) (2016), 175-181.
- MUSTAFA 2017: MUSTAFA, A. (2017). „Syntactic errors Arab learners commit in writing”. *Journal of Language, Linguistics and Literature*, 3(1) (2017), 1-7.
- NOVAKOVIĆ 2022: NOVAKOVIĆ, A. (2022). „Nastava srpskog kao stranog jezika na Radničkom univerzitetu u Kruševcu”. *Srpski kao strani jezik u teoriji i praksi V*, zbornik radova sa naučnog skupa (ur. Vesna Krajišnik) (u procesu recenziranja). [orig.] НОВАКОВИЋ, А. (2022). „Настава српског као страног језика на Радничком универзитету у Крушевцу”. *Српски као страни језик у теорији и пракси V*, зборник радова са научног скупа (ур. Весна Крајишник) (у процесу рецензирања).
- NOVAKOVIĆ, JOVIĆ 2022: NOVAKOVIĆ, A., JOVIĆ, E. (2022). „Analiza i klasifikacija grešaka studenata iz Rusije na početnom nivou učenja srpskog jezika kao stranog”. *Philologia Mediana*, 14 (2022) 315-340. [orig.] НОВАКОВИЋ, А., ЈОВИЋ, Е. (2022). „Анализа и класификација грешака студената из Русије на почетном нивоу учења српског језика као страног”. *Philologia Mediana*, 14 (2022), 315-340.
- PIPER, KLAJN 2013: PIPER, P., KLAJN, I. *Normativna gramatika srpskog jezika*. Novi Sad: Matica srpska, 2013. [orig.] ПИПЕР, П., КЛАЈН, И. *Нормативна граматика српског језика*. Нови Сад: Матица српска, 2013.
- PRAVOPIS 2010: PEŠIKAN, M., JERKOVIĆ, J., PIŽURICA, M. *Pravopis srpskoga jezika*. Novi Sad: Matica Srpska, 2010. [orig.] ПЕШИКАН, М., ЈЕРКОВИЋ, Ј., ПИЖУРИЦА, М. *Правопис српског језика*. Нови Сад: Матица Српска, 2010.
- RUSKOVA ĐERMANOVIĆ 2013: RUSKOVA ĐERMANOVIĆ, S. „O nekim morfološkim greškama kod studenata srbistike na Univerzitetu u Plovdivu”. U: *Srpski jezik, književnost, umetnosti*, Knj. I: Tradicija i inovacije u savremenm srpskom jeziku (ur. Miloš Kovačević). Kragujevac: FILUM, 2013, 503-510. [orig.] РУСКОВА ЂЕРМАНОВИЋ, С. „О неким морфолошким грешкама код студената србистике на Универзитету у Пловдиву”. У: *Српски језик, књижевност, уметности*, Књ. I: *Традиција и иновације у савременм српском језику* (ур. Милош Ковачевић). Крагујевац: ФИЛУМ, 2013, 503-510.
- SIKIRIĆ I SAR. 1936: SIKIRIĆ, Š., PAŠIĆ, M., HANDŽIĆ, M. *Gramatika arapskog jezika: gramatika i vježbnica sa rječnikom*. Sarajevo: Državna štamparija, 1936.
- ŠOAMI 1993: SHOAMU, E. *The power of tests: The impact of language tests on teaching and learning*. Washington, DC: The National Foreign Language Center, 1993.
- SUDIMAC 2019: SUDIMAC, N. „Najčešće greške prilikom usvajanja srpskog jezika kao stranog kod studenata rumunske nacionalnosti”. *Ishodišta 5*, Temišvar: Savez Srba u Rumuniji – Centar za naučna istraživanja i kulturu u Rumuniji – Filozofski fakultet Univerziteta u Nišu, 5 (2019), 441-455. [orig.] СУДИМАЦ, Н. „Најчешће грешке приликом усвајања српског језика као страног код студената румунске националности”. *Исходишта 5*, Темишвар: Савез Срба у Румунији – Центар за научна истраживања и културу у Румунији – Филозофски факултет Универзитета у Нишу, 5 (2019), 441-455.
- SUDIMAC 2020: SUDIMAC, N. „An analysis of phonetic-phonological and orthographic errors when learning Serbian as a Foreign Language”. *Facta Universitatis (Series Linguistics and Literature)*, 18(1) (2020), 109-118.
- ТАНА 2013: ТАНА, Н. „Reading and Spelling in Arabic: Linguistic and Orthographic Complexi-

Aleksandar M. Novaković

ERROR ANALYSIS OF STUDENTS FROM LIBYA IN LEARNING SERBIAN AS A FOREIGN LANGUAGE AT THE PEOPLE'S UNIVERSITY OF KRUSEVAC

Summary

The subject of this paper is the analysis of errors made in tests from Libya during the intermediate course of Serbian (realized in 1981 at the People's University in Kruševac). This paper aims to identify and classify the most common mistakes of Arabic speakers when learning Serbian. The research material consisted of twenty-eight tests, which the students solved after the first ten lessons. We used a descriptive method, the method of theoretical analysis with the technique of analysis of archival content and the contrastive method analysis. Statistical analysis of students' answers showed that out of a total of 420, as many as 338 answers (80.48%) were partially correct, 27 answers (6.43%) correct, 4 answers (0.95%) incorrect, while students did not give 51 answers (12.14%). The students made the most mistakes at the morphological level (197), then at the orthographic level (110) and, of course, at the syntactic level (35). Errors occurred for at least four reasons: 1) insufficient mastery of the grammatical system of Serbian literary language (given the fact that they conducted the test after only ten lessons), 2) the impact of the process of non-differentiation, i.e. indistinguishability of grammatical categories due to their non-existence in native Arabic, 3) the influence of super differentiation, i.e. the introduction of features from the Arabic language (which are not characteristic of Serbian) and 5) the appearance of hypercorrection.

Keywords: Serbian as a foreign language, Arabic, intermediate course, error analysis, Methodology of Teaching Serbian as a Foreign Language